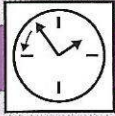

WILLIAM MOORCROFT (1767-1825)

Veterinair verleden

Hoewel we deze serie uitsluitend trachten te wijden aan voorgangers die een grote invloed hebben gehad op de ontwikkeling van de diergeneeskunde, is een uitzondering op deze regel ook wel eens verleidelijk. Vooral als het gaat om een uitzonderlijke man, die op vele fronten primeurs behaalde en zowel in de kring van gezaghebbende veterinairanen als van Azië-kenners bewondering heeft geogst.

Het zal gaan over William Moorcroft, in 1767 als buitenechtelijk kind van de twintigjarige Ann Moorcroft geboren in Ormskirk in het graafschap Lancashire. Hij groeide op bij zijn grootvader, een vermogende landeigenaar met brede culturele interesses. Naast zijn invloed onderging hij die van een vriend van de grootvader, Thomas Eccleston. Deze was een vooruitstrevend beoefenaar van de nieuwe wijze van landbouwen en land ontginnen. Hij was bevriend met de veeverbeteraar Robert Bakewell, bij wie hij zijn jonge vriend introduceerde. De zin tot experimenteren en tot het doen van ontdekkingen, die kenmerkend voor Moorcrofts verdere leven zouden worden, werd in zijn jeugd gewekt.

Omdat zijn moeder later huwde en kinderen kreeg, kon hij niet verwachten te erven. Daarom werd besloten hem een medische opleiding te laten volgen in het ziekenhuis van Liverpool. Hij was een uitstekende leerling en zijn toekomst leek verzekerd. Gedurende deze opleidingsperiode kreeg hij het verzoek om samen met een ter zake kundige boer, mr Wilson, een uitbraak van runderpest te bestuderen. Dit heeft hij op zo'n voortreffelijke manier uitgevoerd, dat de gedachte opkwam om hem nog een veterinaire opleiding te laten volgen. De behoefte aan veeartsen was immers groter dan die aan medici. Toen zijn medische vrienden hiertegen in verzet kwamen, werd de mening van de beroemde arts John Hunter gevraagd. Deze deed toen de later vaak geciteerde uitspraak, dat als hij jonger zou zijn, hij zelf ook met groot enthousiasme deze studie zou beginnen. Dit gaf de doorslag. Omdat het Veterinary College nog niet tot stand gekomen was, ging Moorcroft op kosten van grootvader op drieëntwintigjarige leeftijd naar Lyon. Door zijn uitnemend verstand en de eerder verworven kennis kon hij al na een jaar zijn opleiding voltooien. Hij werd daarmee de eerste gediplomeerde Engelse dierenarts. Na reizen door Frankrijk, Zwitserland en Italië, vestigde hij zich in de zomer van 1793 in Londen en wel in Oxfordstreet. Toen de directeur van de Londense veeartsenijschool Saint-Bel in dat jaar stierf, werd Moorcroft benaderd om hem op te volgen. Daar zijn praktijk alle aandacht opeiste, was het hem onmogelijk om aan dat verzoek te voldoen. Besloten werd toen om deze taak op zich te nemen gezamenlijk met de jonge arts, Edward Coleman. Kennelijk liep deze samenwerking niet goed, want na enkele maanden sloot Moorcroft om zich weer volledig aan zijn praktijk te wijden. Deze bracht hij tot grote bloei; in 1804 kon hij zich een nieuw groot herenhuis veroorloven. Zijn biograaf, G.J. Alder, heeft berekend dat hij tot de 500 meest verdienenden van het land behoorde!

Aan publiceren kwam hij niet erg toe. Uit zijn Londense periode is er alleen een vertaling van een werk over dierlijke electriciteit van een Italiaan, Eusebius Valli, met wie hij fysiologische experimenten deed. Al in 1795 toonde hij belangstelling voor paardenziekten in India. Hij ontwierp een medicijnkist voor de behandeling van de paarden van de cavallerie in India, waarbij hij een gebruiksaanwijzing schreef.

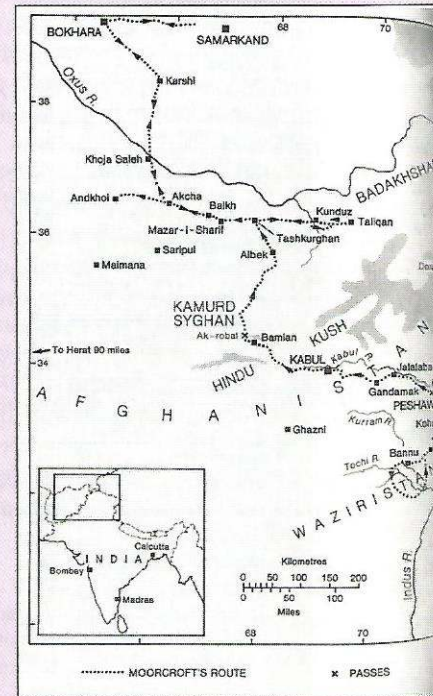
Moorcroft schijnt de eerste te zijn geweest die de aard van podotrochleose onderkende, waarbij hij neurectomie deed als geen andere kuur hielp. In 1800 schreef hij een succesvol boekje over hoefkunde waarin hij onder andere zijn methode voor de machinale vervaardiging van hoefijzers beschreef. Hij had een kolossale machine ontworpen, maar deze hoefijzers vonden geen aftrek en de onderneming is op een financieel debacle uitgelopen.

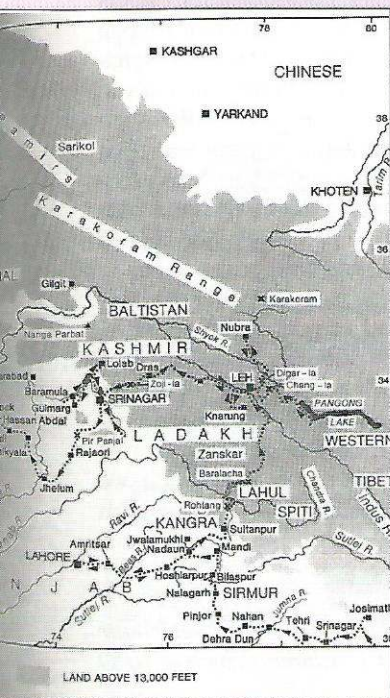
In 1802 werd hij in nevenfunctie benoemd tot adviseur van het remontecentrum in Essex voor paarden die bestemd waren voor de militaire dienst in India. Niet onbelangrijk in verband met de eisen die in de volgende fase van zijn leven gesteld zouden worden, was zijn actieve deelname aan het Corps van de Westminster Vrijwillige Cavallerie, opgericht om een eventuele Franse invasie te helpen afwenden. Niet alleen zorgde hij voor de gezondheid van de paarden, maar hij werd hier tot een volleerde cavallerist getraind.

Ondertussen had Moorcroft met zijn praktijk een fortuin verdiend en kwam het moment dat hij wel eens zijn aandacht zou willen wijden aan andere zaken. Toen hij dan ook in 1808 uitgenodigd werd door de East India Company om naar India te gaan, heeft hij hier niet lang over nagedacht. Zo vertrok hij in mei 1808 en kwam in november van datzelfde jaar in Calcutta aan. Hij werd verantwoordelijk voor de paardenfokkerij in Bengalen tegen het ongebruikelijk hoge salaris van £ 3000,-. De in 1794 in Bengalen opgezette paardenfokkerij bleek een fiasco en uitbraken van besmettelijke ziekten waren aan de orde van de dag.

Moorcroft ging met grote voortvarendheid aan de slag. De grote verliezen onder de paardenstapel werden al gauw met negentig procent gereduceerd. Dit was mede te danken aan het feit dat Moorcroft er in slaagde om het verbouwen van haver in Bengalen van de grond te krijgen.

Toch was hij niet tevreden over de resultaten van de fokkerij, ondanks het feit dat hij het centrum hiervan verplaatste van een hete vochtige plaats naar een gezondere streek. Kennelijk was het Engelse en Arabische paard niet voldoende geschikt om samen met het inlandse paard goede kruisingsproducten voort te brengen. Dit was dan ook de reden dat Moorcroft de idee opvatte om naar Centraal-Azië te gaan om bijvoorbeeld in Toerkmenistan en Hindoestan de juiste fokpaarden te zoeken. Nu was dat eenvoudiger gezegd dan gedaan. De Britten hadden sinds 1757 vaste voet in Bengalen verkregen en in 1808 had men zeggenschap over een klein stuk van dit land, terwijl dit omringd werd door lokale vorstendommen, waarvan er enkele zeer machtig waren. Het was niet eenvoudig

om van deze toestemming te krijgen dwars door deze gebieden te trekken om zo de weg naar Turkmenistan te bereiken. Doorslag gaf de overweging dat hij mogelijk kans zou zien om handelsbetrekkingen aan te knopen, waardoor de Indiase en de Britse industrie tevens van nieuwe grondstoffen voorzien konden worden. Al speelden imperialistische motieven om het Britse rijk uit te breiden, in de competitie met Rusland dat ook toen al in Centraal-Azië trachtte te penetreren, een rol, voor Moorcroft zelf bleef de zoektocht naar betere paarden het hoofddoel van de tocht. Daarnaast zag de eeuwige optimist en de met vooruitgangsgeloof bezield pionier de kansen om door kennisuitbreiding zowel de welvaart in patria als in de kolonie te bevorderen.

Voorwaarde voor de uiteindelijke toestemming was dat hij de autoriteiten uitvoerig verslag zou doen over de mogelijkheden tot het aanknopen van handelsbetrekkingen en dat hij een aardrijkskundige beschrijving zou leveren van de bezochte landen met hun voornaamste steden. Daarmee werd Moorcroft ontdekkingsreiziger die met zijn rapporten en verzamelingen van velerlei aard (archeologisch, geografisch, natuurhistorisch, antropologisch, kunsthistorisch) de grondslag heeft gelegd voor de Europese kennis van grote delen van het Indische subcontinent.

Zijn eerste reis startte hij in 1812. In vermomming van hindoe-pelgrim trok hij vanuit Nepal door de Himalaja naar Tibet. Hier onderzocht hij de oorsprong en de bovenloop van de rivier de Sulaj en de twee heilige meren. Moorcroft was de eerste Engelsman die de Himalaja is overgetrokken en wel op een hoogte van 5500 m. Afgezien nog van de vijandigheid van de bevolking, was ook de reis niet van gevaren ontbloot. Toen hij de meren bereikte was hij uitgeput, had koort en leed hij aan ademhalingsproblemen tengevolge van de grote hoogte. Het was duidelijk dat hij langs deze route Centraal Azië niet kon bereiken. Wat hij wel in Tibet leerde, was dat de grootste jaarmarkt om Azië in Yarkant werd gehouden, een stad gelegen in Oost-Turkistan. Op de weg terug werd een poging gedaan om hem te vermoorden.

Na zeven jaar werd een tweede poging ondernomen om Centraal Azië te bereiken. Op eigen kosten had hij een lokale agent uitgezonden, die ontdekt had dat het mogelijk was om via Yarkant Boechara te bereiken en om van daaruit terug te keren naar India. Moorcroft trok met een caravan van tachtig mensen via Kashmir om zo Yarkant te bereiken. Hij was in 1819 met slechts één Europese metgezel gestart en na onbeschrijfelijke moeilijkheden bereikten zij in februari 1825 Boechara, enkele duizenden mijlen van Calcutta verwijderd, na drie jaar in Kashmir te zijn opgehouden. In Boechara

vond hij de begeerde paarden, zowel merries als hengsten. Ten gevolge van een burgeroorlog was de aanvoer echter minder dan verwacht. Hij kon er slechts tachtig kopen, terwijl een aantal van 500 zijn doel was geweest.

Tijdens de terugreis kwam hij op het spoor van een kleine stad in Noord-Afghanistan, waar 'de beste paarden van de wereld' zouden zijn. Hij liet zich verleiden om, slechts door een enkeling vergezeld, daarheen te gaan, hoewel het een voor Europeanen ten strengste verboden gebied was. Dit uitstapje is hem fataal geworden. Hij stierf, 58 jaar oud, op 27 augustus 1825 in Andkhui, waarschijnlijk door het drinken van vergiftigde thee. Merkwaardigerwijs bleek uit zijn annalen dat hij zo'n dood meermalen had voorspeld. Zijn lichaam werd acht dagen later, vastgebonden op een kameel, teruggezonden naar het kamp in Balkh, waar men zijn tenten had opgeslagen. Zijn metgezel stierf spoedig daarna. Moorcrofts eigendommen werden geplunderd en zijn reisverslagen verdwenen voor jaren. Hij had een vermogen bij zich aan edelstenen, bestemd voor de aanschaf van paarden en om de passages te betalen gedurende de reis. Zo moest hij bijvoorbeeld aan de vorst die hem passage verleende naar Bokhara £ 20000.- betalen! Waarschijnlijk heeft deze man ook de aanzet tot de moord gegeven.

Moorcrofts uitvoerige journalen, die nu in het India Office in Londen bewaard worden, zijn vele jaren later ontdekt door twee onderzoekers, die op hun beurt ook in Afghanistan vermoord zijn.

Moorcroft had een tomeloze energie, was onvermoeibaar en had een grote belangstelling voor allerlei onderwerpen. Hij leerde gemakkelijk allerlei talen, zoda hij tijdens zijn reizen nauwelijks moeite had met de communicatie. Hij verzamelde Tibetaanse manuscripten en Baktrische munten. Daarnaast was hij een uitstekend botanicus; dertig plantensoorten werden naar hem genoemd. Hij gaf opdracht tot vertaling van wat later een unieke versie van een antieke Kashmir Sankrietekst bleek te zijn. Hij verzamelde tempelinschrijvingen en deed onderzoek naar beeldhouwwerken en rotsschilderingen. In Kashmir verdiepte hij zich in de plaatselijke textielindustrie; uit zijn berichten hierover is in Engeland de productie van de bekende Kashmirshawls voortgekomen.

Van groot belang was zijn medische kennis en chirurgische vaardigheid, niet alleen voor zijn reisgenoten maar ook voor de mensen met wie hij in contact kwam. Hij vestigde een grote faam door zijn cataractoperaties. Hij verbeterde de techniek ervan en bleek in staat om elf van dergelijke operaties per dag uit te voeren en zelfs zestig in één plaats. Deze roem vergemakkelijkte het verkrijgen van toestemming tot passage. Kortom, Moorcroft had veelzijdige interesses en hij heeft veel bijgedragen tot de kennis over tot die tijd onbekende gebieden, waarvan met name zijn landgenoten naderhand zeer veel profijt hebben getrokken. Zijn betekenis wordt fraai samengevat door Sir Frederick Smith, die het tweede deel van zijn grote geschiedeniswerk aan hem opgedragen heeft:

'To the memory of William Moorcroft (1767-1825).

First in the United Kingdom to qualify in veterinary medicine. A brilliant practitioner; subsequently an Asiatic explorer; the first Englishman to cross the Himalayas, he explored Thibet, discovered the sources of the Sulaj, and, ultimately penetrating into Central Asia, was murdered near Bokhara.'

Deze rubriek wordt verzorgd door leden van het Veterinair Historisch Genootschap.

E.P.O.-A.M

Geraadpleegde literatuur:

Abdussalam M. 'William Moorcroft, the first European veterinarian to visit Lahore'. *Vet Hist* 1976; 7: 20-22.

Alder G.J. 'The Asian years of William Moorcroft, 1808-25'.

Asian Affairs 1987; 18: 3-10.

Alder G.J. *Beyond Bokhara. The Life of William Moorcroft, Asian Explorer and Pioneer Veterinary Surgeon 1767-1825*. London, 1985.

Alder G.J. 'Moorcroft's life in England'. *Vet Hist* 1980; 1: 78-93.

Smith F. *The early history of veterinary literature*. Vol. 3. London, 1930: 3-13.

Steinigeweg W. 'William Moorcroft (1767-1825). Tierarzt, Asienforscher - und Spion?'. *Dtsch tierärztl Wschr*, 1991; 98: 183-185.